

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
VILNIAUS UNIVERSITETAS

ISTORIJOS ŠALTINIŲ TYRIMAI

Sudarė
Darius Antanavičius

3

UDK 930.2(093)

Is81

Knygos rengimą ir leidimą finansavo
LIETUVOS MOKSLO TARYBA
Sutartis Nr. LIT-1-4

Recenzavo

Mindaugas Paknys (*Lietuvos kultūros tyrimų institutas*)

Redaktorių kolegija:

Darius Antanavičius

(*Lietuvos istorijos institutas*)

Darius Baronas

(*Lietuvos istorijos institutas*)

Zenonas Butkus

(*Vilniaus universitetas*)

Artūras Dubonis (pirmininkas)

(*Lietuvos istorijos institutas*)

Mathias Niendorf

(*Kylio universitetas*)

Rimvydas Petrauskas

(*Vilniaus universitetas*)

Irena Valikonytė

(*Vilniaus universitetas*)

Visi leidinio straipsniai recenzuoti dviejų mokslininkų

TURINYS

Pratarmė	7
--------------------	---

Straipsniai

Artūras Dubonis

Kelios Lietuvos istorinės geografijos XIII–XIV a. problemos: tarp teorijos ir šaltinių tyrimų praktikos	11
On some problems of 13–14th c. Lithuanian historical geography: between a theory and a practical investigation of the sources. <i>Summary</i>	21

Darius Baronas

Žemaičių krikštas Jono Dlugošo „Kronikos“ šviesoje	23
The conversion of Žemaitija to the Roman Catholic faith as seen through the chronicle of Jan Długosz. <i>Summary</i>	30

Tomas Čelkis

Privačios žemėvaldos ribų nustatymas ir žymėjimas XV–XVI a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje	31
Grand Duchy of Lithuania private land-ownership lines setting and marking in the 14th – 16th centuries. <i>Summary</i>	58

Reda Bružaitė

LDK parapinės dvasininkijos ir pasauliečių teisminiai ginčai XVI a. (Lietuvos Metrikos teismų bylų knygų duomenimis)	59
Lawsuits between parish clergy and lay persons in the 16th century in the light of the court records books of the Lithuanian Metrica. <i>Summary</i>	83

Raimonda Ragauskienė

„Dingę istorijoje“: XVI a. LDK privačių archyvų dokumentų dinamika	85
“Lost in history”: the movements of documents within the private archives in the Grand Duchy of Lithuania in the 16th century. <i>Summary</i>	109

Darius Antanavičius

„Cnotliwy Litwin“ (1592 m.) autorius ir teksto šaltiniai	111
The work „Cnotliwy Litwin“ (1592): its author and sources. <i>Summary</i>	127

Živilė Nedzinskaitė

LDK jėzuitų retorikos ir poetikos paskaitų rankraščiai: teorijos ir praktikos dermė	131
The manuscripts of Jesuit courses of study in rhetoric and poetics in the Grand Duchy of Lithuania: a harmony of theory and practice. <i>Summary</i>	151

Agnė Railaitė

Jonas Skarulskis ir jo ryšiai su Kantakuzenais: Kauno maršalaičio vestuvių epitalamijo tyrimas	153
John Skarulskis and his relationship with the Cantacuzenes: a study in the epithalamium of the son of the marshal of Kaunas. <i>Summary</i>	164

Adam Stankevič

Skilusių tribunolinių seimelių problema ir jos sprendimas 1779 m.	167
The problem of duplication of the Tribunal dietines and their resolutions in 1779. <i>Summary</i>	178

Šaltinio publikacija

Irena Valikonytė

Pirmasis Lietuvos Statutas Žemaitijoje	179
The First Statute of Lithuania in Žemaitija. <i>Summary</i>	194

Recenzijos

V. Ališauskas, T. Jaszczolt, L. Jovaiša, M. Paknys, <i>Lietuvos katalikų dvasininkai XIV–XVI a.</i>	195
<i>Akty cechów wileńskich 1495–1759</i>	199
<i>Lenkijos–Lietuvos valstybės padalijimų dokumentai.</i>	202
<i>Pabaisko dekanato vizitacija 1782–1784 m. = Visitatio decanatus Pobojscensis iussu et voluntate Ignatii Jacobi Massalski episcopi Vilnensis A. D. 1782–1784 peracta</i>	207
Santrumpos	213
Apie autorius.	215
Autoriams	217
Guide for Authors.	221

SKILUSIŲ TRIBUNOLINIŲ SEIMELIŲ PROBLEMA IR JOS SPRENDIMAS 1779 M.

Adam Stankevič

Pastaruoju metu istoriografijoje daugiau dėmesio skiriama svarbiausiems Abiejų Tautų Respublikos teismams – Lenkijos Karalystės ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – LDK) Vyriausiesiems Tribunalams. Ši problematika jau tapo jaunesnės kartos istorikų daktaro disertacijų temomis¹, o jų vyresnieji kolegos neseniai pristatė ne vieną dešimtmetį trukusių paieškų rezultatus – Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo (toliau – Tribunolo) teisėjų sąrašus². Nors iš esmės dar nėra prieita iki paties teismo archyvo medžiagos panaudojimo, vis dėlto per daugiau nei pusantro amžiaus laikotarpį susikaupė nemenkas literatūros bagažas³. Šiame fone gana silpnai atrodo šaltinių leidybos klausimas. Tribunolo dokumentai didesnio susidomėjimo sulaukė 1842 m., kai Vilniuje buvo įkurta speciali komisija jo archyvui peržiūrėti⁴. Pastarosios surinkta medžiaga vėliau naudojosi Vilniaus archeografinė komisija, ji išleido kelis Tribunolo aktų⁵ ir

1. 2001 m. Iwona Wierzchowiecka Ščecino universitete apgynė disertaciją „Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo struktūra 1764–1797 m. jo ankstesnės organizacijos šviesoje“, o 2004 m. Waldemaras Bednarukas Katalikiškajame Liublino universitete – darbą „Lenkijos Tribunalas – aukščiausios instancijos teismas lenkų bajorijai Abiejų Tautų Respublikoje“. Jo pagrindu išleista knyga: W. Bednaruk, *Trybunał Koronny. Szlachecki sąd najwyzszy w latach 1578–1794*, Lublin, 2008.
2. *Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego 1697–1794. Spis* (toliau – DTGWKL, t. 2), pod redakcją A. Rachuby, opr. A. Rachuba i P. P. Romaniuk, przy współpracy A. Macuka i J. Aniszczenki, Warszawa, 2004. *Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego 1582–1696. Spis* (toliau – DTGWKL, t. 1), pod redakcją A. Rachuby, opr. H. Lulewicz i A. Rachuba, Warszawa, 2007.
3. Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo istorijos tyrinėjimo pradininku laikytinas Vincentas Daugėla Narbutas XIX a. penktajame dešimtmetyje rengė pirmąjį straipsnį šią tematiką. Plačiau apie tyrimų istoriografiją žr. A. Stankiewicz, „Trybunał Główny Wielkiego Księstwa Litewskiego – stan badań“ (atiduota spausdinti).
4. Žr. plačiau A. Stankevič, „XIX a. istorijos mylėtojas Vincentas Daugėla Narbutas“, *Gelvonai*, Vilnius, 2009, p. 1165–1166.
5. Į aktų, kitaip įrašų, knygas buvo įtraukiami įvairaus pobūdžio vieši ir asmeniniai dokumentai. Ši notarinė teismo funkcija ne tokia reikšminga Tribunolo istorijai, todėl toliau atskiri šios rūšies dokumentų publikavimo atvejai nėra minimi.

sprendimų tomus⁶. Seniausio laikotarpio (XVI a. pab. – XVII a. vid.) Tribunolo sprendimus vėliau dar skelbė Ivanas Lappo⁷, Vytautas Raudeliūnas ir Algirdas Baliulis⁸. Nors istorikai savo tyrimuose daugiausia rėmėsi normatyviniais, teismo organizaciją ir veiklą nustatančiais dokumentais (Tribunolo nuostatai⁹, įstatymai, reformų projektai¹⁰), tačiau moksliskai jie neparengti iki šiol. Beje, reikšmingi paties Tribunolo vidaus dokumentai (ordinacijos¹¹, potvarkiai¹² ir kt.) apskritai beveik nesulaukė istoriografijos dėmesio. Tiesa, pastaruoju metu kelis atskirus dokumentus (karaliaus leidimą 1671 m. Tribunolui posėdžiauti Vilniaus pilyje ir šio teismo 1687 m. paskelbtą universalą dėl monetų kurso ir kainų) publikavo Zigmantas Kiaupa¹³. Ypač svarbių naratyvinių šaltinių grupei atstovauja vos keli vadinamojo „Tribunolo atidarymo“ (*reassumpcyja, inchoacyja*) aprašymai¹⁴, nors žinome, kad jų esama gerokai daugiau. Atskirus epizodus iš Tribunolo gyvenimo atpasakodavo daugelis atsiminimus palikusių amžininkų¹⁵, bet ypač vertingi, detaliai teismo darbą registravę dienoraščiai (1767, 1781, 1791 ir kitų metų) ir toliau tėra prieinami tik mokslininkams. Nėgama nepaminėti ir dar kelių, pačių gausiausių, šaltinių grupių: tai įvairiomis progomis teisme ir teismo garbei sakomos oficialios kalbos, pamokslai, taip pat literatūriniai kūriniai, parengti Tribunolo aplinkoje – eilės, panegirinė arba

6. *Акты Главного Литовского Трибунала, Акты, издаваемые Виленской Археографической комиссией* (toliau – AVAK), t. 11, 13, Вильнюс, 1880–1886; *Декреты Главного Литовского Трибунала*, AVAK, t. 15, 1888. Atskiri dokumentai buvo spausdinami ir kituose šios komisijos leidiniuose.

7. I. Lappo, *Iš Vyriausiojo Lietuvos Tribunolo istorijos*, Kaunas, 1932.

8. *Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimai 1583–1655*, parengė V. Raudeliūnas ir A. Baliulis, Vilnius, 1988.

9. Nuostatai originalia rusėnų kalba buvo skelbti *Временник имп. Московского общества истории древностей Российских*, Москва, 1857, kn. 25, d. 2, p. 1–22, o perspausdinti A. Janulaičio (žr. A. Janulaitis, *Vyriausiasis Lietuvos Tribunolas XVI–XVIII amž.*, Kaunas, 1927, p. 105–157). Abu leidimai neatitinka šiuolaikinių reikalavimų, be to, juose pateikiamas ne originalus, o perspaudo tekstas (žr. V. Raudeliūnas, „Pirmieji Lietuvos Statuto leidimai (1588–1600)“, *Rusų knygos spausdinimo pradžia ir Lietuva*, Vilnius, 1966, p. 142–143).

10. *Diariusz Sejmu z r. 1748*, wyd. W. Konopczyński (*Diariusze sejmowe z wieku XVIII*, t. 1), Warszawa, 1911, p. 359–380; *Diariusze sejmowe z lat 1750, 1752, 1754 i 1758*, wyd. W. Konopczyński (*Diariusze sejmowe z wieku XVIII*, t. 3), Warszawa, 1937, p. 35–39.

11. Istorikų plačiausiai naudota 1698 m. Tribunolo ordinacija, nustatanti bylų nagrinėjimo ir teismo darbo tvarką, o skelbta beveik identiška 1699 m. ordinacija (žr. I. Lappo, *Lietuva ir Lenkija po Liublino unijos*, Kaunas, 1932, p. 163–169). Šiuo metu žinoma vienuolika 1648–1726 m. laikotarpiu priimtų ordinacijų (žr. K. Estreicher, *Bibliografia Polska*, t. 25, Kraków, 1913, p. 90–91).

12. 1726 m. Gardino Seime priimtas įstatymas draudė Tribunolui priiminėti ordinacijas. Nuo to laiko teismas atskirus, su teismo procesu ir darbo tvarka susijusius reikalavimus įrašydavo į einamųjų reikalų protokolų knygas (žr. LVIA, f. SA, b. 626–680, 682–732).

13. Z. Kiaupa, „Archyvinės smulkmenos iš Konstantino Jablonskio rinkinių“, *Lietuvos istorijos metraštis. 2001-1* (toliau – LIM), Vilnius, 2002, p. 175–176; *LIM 2002-1*, Vilnius, 2003, p. 150–152.

14. *Czasy saskie. Wybór źródeł*, opr. J. Feldman, Kraków, 1928, p. 103–104; W. Konopczyński, „Kartka z dziejów Trybunalskich Wilna w wieku XVIII“, *Kwartalnik Litewski*, Wilno, 1911, nr. 6, p. 75–92.

15. Pavyzdžiui, M. Matuszewicz, *Diariusz życia mego*, wyd. B. Królikowski, Z. Zielińska, t. 1–2, Warszawa, 1986; J. Ursyn Niemcewicz, *Pamiętniki czasów moich*, opr. J. Dihm, Warszawa, 1957; W. Bagiński, *Rękopism x. Bagińskiego, dominikana prowincji litewskiej (1747–1784)*, wyd. E. Tyszkiewicz, Wilno, 1854.

išjuokianti literatūra. Šioje srityje taip pat nuveikta ne kažin kas – pastaruoju metu išspausdinta keletas Tribunolo garbei pasakytų pamokslų¹⁶.

Kaip matyti iš šios apžvalgos, pats laikas rengti daugiatomę Tribunolo istorijai skirtą šaltinių publikaciją. Atskirus toms vertėtų skirti normatyviniams dokumentams, teismo sprendimams, dienoraščiams, pamokslams ir oficialioms kalboms, literatūros kūriniams. Juo labiau kad medžiagos yra daugiau negu pakankamai. Deja, šią užduotį sunkina objektyvios priežastys. Iki šiol nėra nustatytas Tribunolo archyvo išlikimo mastas ir jame saugomų dokumentų pobūdis¹⁷. Naujaisi Lietuvos valstybės istorijos archyve (toliau – LVIA) vykę katalogizavimo darbai¹⁸ J. Sprogio publikuoto inventoriaus¹⁹ medžiagą tik papildė, bet jos nesusistemino. Vertingiausi ir informatyviausi šaltiniai yra išsibarstę įvairių šalių bibliotekų ir archyvų fonduose, todėl vien jų paieškai ir registravimui, jei nekalbėsime apie rengimą, būtų reikalingi nemaži finansiniai ir žmogiškieji ištekliai. Todėl kol kas verta pradėti bent jau nuo atskirų įdomesnių dokumentų publikavimo.

Šiam tikslui skaitytojui pateikiamame LVIA rastame nežinomo XVIII a. antrosios pusės teisininko tekste²⁰ svarstoma apie tai, kas ir kada turi spręsti vadinamųjų tribunolinių seimelių, kuriuose renkami atstovai (deputatai) į Tribunolą, atitiktį teisės reikalavimams, o kalbant laikotarpio terminija – seimelių legalumą. Šios problemos atsiradimą lėmusias kelias esmines priežastis verta aptarti detaliau.

1764 m. karūnaciname Varšuvos seime įvykdyta svarbiausių teisingumo vykdymo institucijų (pirmiausia Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo) ir teismo proceso reforma²¹. Siekiant padidinti šio teismo darbo veiksmingumą buvo sugriežtintos apeliacijos taisyklės, sumažintas galimybių atidėti bylos svarstymą skaičius, nustatyta nauja bylų nagrinėjimo tvarka, sutrumpinta sprendimų vykdymo procedūra ir pan.²² Bet svarbiausia buvo organizacinė pertvarka. Iki tol teismas, kurį sudarė keturiasdešimt devyni teisėjai, dirbo dvejomis sesijomis (vadinamosiomis kaden-

16. *Pilietiniai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pamokslai ir kalbos. XVIII amžiaus antroji pusė. Chrestomatija*, parengė L. Jakonytė etc., Vilnius, 2003, p. 254–341; M. P. Karpavičius, *Rinktiniai pamokslai*, Vilnius, 2003, p. 83–97, 97–113.

17. Norėdami palyginti paminėsime, kad beveik visas Lenkijos Tribunolo archyvas, kurį sudarė apie keturis tūkstančius knygų, sudegė 1944 m. Varšuvos sukilimo metu, W. Zarzycki, *Trybunał Koronny dawnej Rzeczypospolitej*, Piotrków Trybunalski, 1993, p. 7.

18. Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo archyvo medžiaga šiuo metu saugoma LVIA, f. 8, ap. 1–4. Fondą sudaro apie pustrčio tūkstančio bylų.

19. [J. Sprogis], *Inwentarz b(yłego) Wileńskiego Archiwum Centralnego*, d. I: nr. 1–11794, Wilno, 1929, p. 1–76.

20. LVIA, f. 8, ap. 2, b. 47, l. 1–2v.

21. Apie reformos planus žr. J. Michalski, „Reforma sądownictwa na sejmie konwokacyjnym 1764 r.“, *Między wielką polityką a szlacheckim partykularzem*, Toruń, 1993, p. 295–313.

22. *Volumina Legum* (toliau – VL), Petersburg, 1860, t. 7, p. 172–179. Plačiau žr. I. Wierchowicka, „Uwagi do funkcjonowania Trybunału Litewskiego na tle przemian ustrojowych Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVIII wieku“, *Wielokulturowość polskiego pogranicza. Ludzie – idee – prawo*, pod red. A. Lityńskiego i P. Fiedorczyka, Białystok, 2003, p. 343–348.

cijomis) – Vilniuje ir pakaitomis Minske arba Naugarduke. Naujoji tvarka numatė, kad abiejose sesijose dirbs skirtingi teisėjai (po dvidešimt penkis asmenis)²³, tiesa, vadovaujami to paties maršalkos²⁴.

Ši reforma istoriografijoje paprastai vertinama teigiamai²⁵, tačiau buvo ir kita jos pusė. Jos autoriai buvo teisės praktikai, tad teorinio pasirengimo trūkumas suponavo teisinių spragų ir neapibrėžtų situacijų kai kuriose srityse atsiradimą. Viena tokių tapo teisėjų išrinkimo legalumo tikrinimo procedūros ir maršalkos rinkimų reglamentavimas. Iki reformos viskas gana aišku. Susiformavusi šimtametė tradicija įsivaizdavo tokią įvykių seką: po mišių žemės ir pilies teismo pareigūnų, taip pat kitų bajorų akivaizdoje buvo tikrinami atvykusių deputatų įgaliojimai (vadinamieji kredensai)²⁶; neginčijami deputatai prisiekdavo ir iš savo būrio išrinkdavo maršalką (kartais ir kitus pareigūnus); prireikus pirmajame posėdyje teismas balsų dauguma sprendė klausimą, ar privačių asmenų kaltinimai, kuriais kvestionuojamas dar neprisiekusiųjų išrinkimo teisėtumas, pagrįsti. Šią praktiką griaužiantis įstatymas nukėlė priesaikų atlikimą tuose pačiuose seimeliuose, kuriuose teisėjai buvo išrinkti. Šio nutarimo pasirodymo aplinkybės visiškai aiškios²⁷ – norėta sumažinti milžinišką Vilniaus vaivados, kurį pareigos įgaliojo kontroliuoti teisėjų legalumo tikrinimą, įtaką Tribunolo sudėčiai²⁸. Tačiau buvo neatsižvelgta į vieną aplinkybę – XVIII a. antrojoje pusėje ypač aktualią skylandžių seimelių problemą. Seimeliai, kuriuose buvo renkami Tribunolo teisėjai, pasiuntiniai į seimą ar pavieto pareigūnai, buvo politinių grupuočių tarpusavio kovų arena. Seimelyje išaiškėjus vienos iš šalių persvarai, kitai nebelikdavo nieko kita kaip surengti savo seimelį, o oponentus apkaltinti dėl teisės pažeidimų²⁹. Todėl įsigaliojus naujam įstatymui neretai susiklostydavo sudėtinga situacija: atstovauti pavietui ar vaivadi-

23. Nuo šiol įprastuose deputatiniuose pavietų ir vaivadijų seimeliuose vienas asmuo turėjo būti renkamas į vadinamąją lietuviškąją, o kitas į gudiškąją kadencijas. Žemaičiams leista į kiekvieną sesiją deleguoti po du teisėjus (žr. VL, t. 7, p. 172; W. Bednaruk, „Wokół problematyki składu Trybunału Koronnego i Trybunału Litewskiego od XVI do XVIII wieku“, *Roczniki Nauk Prawnych – Prawo*, t. 12, 2002, p. 72–73).

24. Rinkti maršalką turėjo pirmiau prasidėdancios Vilniaus kadencijos teisėjai, bet įstatymas leido balsuoti ir tuo metu Vilniuje būsiantiems gudiškosios kadencijos deputatams (žr. VL, t. 7, p. 172). Žinome, kad 1774 m. gegužės 9 d. Tribunolo maršalką rinko abiejų kadencijų deputatai (LVIA, f. SA, b. 677, l. 1).

25. W. Maisel, „Trybunał Koronny w świetle laudów sejmikowych i konstytucji sejmikowych“, *Czasopismo Prawno-Historyczne* (toliau – CPH), 1982, t. 34, sąs. 2, p. 78.

26. Ši procedūra turėjo specialų pavadinimą – „rugi trybunalskie“.

27. Šis įstatymas oficialiai priimtas „dla uniknienia tumultów przed tym na ufundowaniu Trybunałów praktykowanych“ (žr. VL, t. 7, p. 171).

28. Iškalbingą pavyzdį savo atsiminimuose mini paskutinis Abiejų Tautų Respublikos valdovas Stanislovas Augustas: 1763 m. Vilniaus vaivada Karolis Stanislovas Radvila prie teismo salės išstatė ginkluotą sargybą ir priėmė tik sau palankių deputatų priesaikas (žr. S. A. Poniatowski, *Pamiętniki*, opr. Z. Góralski, t. 3, Warszawa, 1995, p. 110–113; VL, t. 7, p. 64–68).

29. Plačiau apie skilusių seimelių problemą žr. W. Filipczak, „Rugi poselskie i losy „rozdwójonych“ sejmików przedsejmowych w latach 1778–1786, CPH, 1997, t. 49, sąs. 1–2, p. 65–85.

jai Tribunole atvykdavo abiejuose seimeliuose išrinkti asmenys, negana to, – davę atitinkamas priesaikas. Iki reformos priesaika, kurią deputatams buvo leidžiama duoti, reiškė, kad seimelis pripažįstamas teisėtu. O nauji įstatymai kalbėjo tik apie asmeninę teisėjo apkaltinimo galimybę³⁰, šis klausimas, kaip minėta, buvo svarstomas jau išrinkus maršalką. Taigi teisiniu požiūriu tapo neaišku, kas ir kada turi spręsti seimelių legalumo problemą.

Ši painiava, kaip daugelis kitų, matyt, būtų likusi antraeilės svarbos, jei ne konkrečios istorinės aplinkybės. Jas atskleidžiant labiausiai pasidarbavęs Stanisławas Kościałkowski daugiau negu dvidešimt metų rinko medžiagą LDK rūmų išdininko Antano Tyzenhauzo biografijai³¹. Pastarasis 1775–1780 m. laikotarpiu buvo pats įtakingiausias žmogus Lietuvoje, jo žinioje ir valioje buvo svarbiausios krašto teismo ir administracijos institucijos. Jo pastangomis nuo 1775 m. gudiškoji Tribunolo sesija ne tik perkelta į Gardiną, bet ir tapo pirmąja³². Dėl to A. Tyzenhauzas galėjo daryti veiksmingą įtaką ne tik šio teismo veiklai, bet ir jo sudėčiai, nes deputatų išrinkimo legalumo tikrinimas ir maršalkos rinkimai vyko būtent pirmojoje sesijoje. Suprantama, tai kėlė didelį jo politinių oponentų nepasitenkinimą, kurių ilgai niui tik daugėjo, o pastarųjų veikiamas Abiejų Tautų Respublikos valdovas galiausiai nutarė sumažinti savo buvusio favorito įtaką Tribunolo veiklai. Kaip žinoma, XVIII a. antrojoje pusėje Tribunolo maršalką jau iš anksto parinkdavo Stanisławas Augustas³³. Prieš 1779 m. valdovas įkalbėtas juo pasirinkti Lietuvos raštininką Liudviką Tiškevičių³⁴, o su A. Tyzenhauzu sutarti dėl dalies opozicinių deputatų patekimo į Tribunolą³⁵. Nepaisant to, seimeliai vyko labai audringai³⁶, abi šalys nesilaikė susitarimų – rinko ne sutartuosius, o savus deputatus, todėl mažiausiai penki seimeliai (Lydos, Kauno, Polocko, Rečicos, Slanimo) skilo, o vienas (Valkavisko)

30. 1764 m. įstatymas nustatė, kad deputatui į Tribunolą galima pateikti priekaištą dėl kondemnatos (už akių priimto sprendimo, ribojančio bajoriškąsias teises), teistumo už kriminalinio nusikaltimo įvykdymą ir sėslumo įstatymo pažeidimo (žr. VL, t. 7, p. 171). Pasitvirtinus kaltinimams, toks deputatas turėjo būti šalinamas iš visų pareigų trejų metų laikotarpiui. 1726 m. įstatymas aiškino, kad sprendimas už akių negalioja tam asmeniui, kuris jį gavo kitoje vietoje nei buvo išrinktas Tribunolo teisėju, taip pat turinčiam karaliaus arba kanclerio gleitą (žr. VL, t. 6, p. 240).

31. S. Kościałkowski, *Antoni Tyzenhauz*, t. 1–2, Londyn, 1970–1971.

32. VL, t. 8, p. 390; S. Kościałkowski, *Antoni Tyzenhauz*, t. 1, p. 136.

33. I. Wierzchowiecka, „Z dziejów Trybunału Litewskiego doby stanisławowskiej. Marszałek – „rządca koła“, *Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo*, nr. 285, Wrocław, 2003, p. 102–103.

34. Jis ėjo 1778 m. ordinarinio seimo Varšuvoje maršalkos pareigas, tada pasižymėjo pasisakymais, nukreiptais prieš LDK rūmų išdininką (žr. S. Kościałkowski, *Antoni Tyzenhauz*, t. 2, p. 361; W. Filipczak, *Sejm 1778 r.*, Warszawa, 2000).

35. S. Kościałkowski, *Antoni Tyzenhauz*, t. 2, p. 364–365, 438–439.

36. Tų metų seimelių eigą analizavo A. Kalenkiewiczówna (žr. A. Kalenkiewiczówna, „Rozkład partji Tyzenhauza na tle sejmików litewskich“, *Księga pamiątkowa Kola historyków słuchaczy USB w Wilnie (1923–1933)*, Wilno, 1933, p. 121–156). Apie Kauno seimelį taip pat rašė V. Dolinskas (žr. V. Dolinskas, *Simonas Kosakovskis. Politinė ir karinė veikla Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje 1763–1794*, Vilnius, 2003, p. 418–419), o apie Trakų – M. Zaleskis (žr. M. Zaleski, *Pamiętniki Michała Zaleskiego, wojskiego Wielkiego Księstwa Litewskiego, posła na Sejm Czteroletni*, Poznań, 1879, p. 112–113).

iširo³⁷. Todėl viską lemti turėjo seimelių legalumo tikrinimas. Jam pradėta aktyviai rengtis. Karalius buvo įtikinėjamas, kad privalu stabdyti LDK rūmų išdininko savivalę, Tribunolui gražinti skaidrios institucijos reputaciją, o skilusių seimelių klausimą perduoti spręsti Nuolatinėi tarybai³⁸. A. Tyzenhauzas žengė atsakomąjį žingsnį – į Gardiną atvedė ne tik gudiškosios, bet ir lietuviškosios sesijos teisėjus, kurių balsais pašalinta dalis jam nepalankių deputatų. Vėlesnis Livonijos vyskupas Juozas Kosakovskis savo atsiminimuose³⁹ mini, kad siekdamas pagrįsti šį veiksma A. Tyzenhauzas kreipėsi į Nuolatinę tarybą ir gavo atitinkamą rezoliuciją. Tačiau iš tikrųjų LDK rūmų išdininkas siuntė ne užklausa, o būtent toliau publikuojamą tekstą. Tuo metu Nuolatinė taryba gegužės 15 d. svarstė L. Tiškevičiaus raštą, kuriame buvo skundžiamas lietuviškosios sesijos teisėjų dalyvavimas teismo posėdžiuose. A. Tyzenhauzo darbas nenuėjo veltui, kadangi jo forsuota pozicija taryboje nugalėjo ženklia balsų persvara (14 prieš 3). Didžiausios įtakos tam turėjo jo aplinkoje parengta kvalifikuota teisinę problema gvildenanti studija (L. Tiškevičiaus pozicija daugiau rėmėsi susiklosčiusia praktika)⁴⁰. Kol kas negalime pasakyti, kas buvo jo autorius. Greičiausiai tai A. Tyzenhauzo inspiruotas Lietuvos teisininkas (galbūt advokatas), puikiai išmanęs Tribunolo praktiką ir valstybės įstatymus.

Kokius argumentus pateikia „Svarstymu“ (*Ratiocinium*) pavadinto teksto autorius? Jis teigia, kad maršalkos rinkimų teisėtumas priklausęs nuo teisėtai išrinktų deputatų balsų, o šie – nuo teisės reikalavimus atitinkančio seimelio. Todėl seimelio teisėtumo klausimas esąs pirmaeilės svarbos ir turįs būti sprendžiamas dar iki maršalkos rinkimų. Kadangi 1764 m. įstatymas jos nenustatęs, vadinasi, ir toliau turį būti laikomasi 1726 m. įstatymo reikalavimų: seimelių legalumo klausimą spręsti prieš maršalkos rinkimus, o asmeninius priekaištus teisėjams – po rinkimų. Juo labiau kad nesą įstatymo, reikalaujančio maršalką rinkti pačią pirmąją dieną. Taigi teisininkas siūlo Tribunolui vadovautis analogiška seimų praktika ir mini 1778 m. seimą, kurio metu prieš maršalkos rinkimą buvo tikrinami pasiuntinių mandatai.

Priešingu atveju maršalka galėtų būti išrinktas asmuo iš skilusio seimelio ar neatitinkantis teisės reikalavimų⁴¹, o seimelių klausimo sprendimas būtų interpretuojamas kaip teismo veikla, kurioje negali dalyvauti kitos kadencijos teisėjai.

37. DTGWKL, t. 2, p. 340–344.

38. M. Zaleski, *Pamiętniki Michała Zaleskiego*, p. 100–119; S. Kościałkowski, *Antoni Tyzenhauz*, t. 1, p. 135.

39. J. Kossakowski, *Pamiętniki Józefa Kossakowskiego, biskupa inflanckiego 1738–1788*, wyd. A. Darowski, Warszawa, 1891, p. 105.

40. Apie Lietuvos raštininko užklauso nagrinėjimą Nuolatinėje taryboje ir tuo metu pasakytas kalbas žr. Archiwum Główne Akt Dawnych, Trw. ML, ap. VII, b. 86, l. 21–38.

41. Įdomu pažymėti, kad publikacijos autorius matė galimybę neleisti L. Tiškevičiui siekti maršalkos posto (dėl neatsiskaitymo už savo, kaip pasiuntinio, veiklą), o tai visiškai atitiko LDK rūmų išdininko interesus.

Autoriaus nuomone, ši aplinkybė atskirais atvejais gali net sužlugdyti teismo darbą. Jis pateikia tokį pavyzdį: daugelis seimelių skykla, o neužginčyti lieka tik šeši seimeliai. Pastaryjų atstovai iš savo būrio renka maršalką ir pusę jų, kaip deleguoti kitai kadencijai, pasitraukia iš teismo darbo. O likę šeši teisėjai negali priimti sprendimų, nes nesudaro reikalaujamo kvorumo. Todėl seimelių klausimas turėtų būti sprendžiamas abiejų kadencijų teisėjų balsais. Visų teisėjų dalyvavimas grindžiamas ir jų „lygybe“, taip pat atitinkamo draudimo nebuvimu. Tokia praktika padarytų juos tikrus dėl savo darbo. Atlikęs šiuos veiksmus, Tribunolas galėtų pereiti prie teisėjams pareikštų kaltinimų svarstymo⁴².

Tokia pozicija visiškai pagrįsta teisiniu požiūriu, jos autorius rėmėsi įstatymais (teisės normomis) ir praktika („visuotine patirtimi“), tačiau sprendė tik dalį visų problemų – skilusių seimelių klausimo sprendimo laiką „Tribunolo atidarymo“ procedūroje. Iki pat žlungant Abiejų Tautų Respublikai buvo neaiški pati teisėto seimelio samprata. Nesvarbu tai, kad seimeliui kelta nemažai reikalavimų (vieta, laikas, trukmė, procedūros laikymasis, balsų skaičiavimas, priesaikos priėmimas, įgaliojimo išdavimas, balsuojančiųjų amžiaus cenzas)⁴³. Praktika rodo, kad seimelių veikloje būta daug teisės pažeidimų⁴⁴, o teisėtumo pripažinimas labiausiai priklausė nuo politinių grupuočių jėgų santykio. Esminių poslinkių šioje srityje neįnešė ir Seimų veikla⁴⁵.

42. Kandidatas į teisėjus turėjo atitikti tam tikrus kriterijus, apie kuriuos jau daug kartų rašyta (žr. A. Janulaitis, *op. cit.*, p. 47–53; I. Wierzchowicka, „Organizacja Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego (1581–1764). Miejsce, czas, skład sądu“, *Dzieje wymiaru sprawiedliwości*, red. T. Maciejewski, Koszalin, 1999, p. 209–211; *DTGWKL*, t. 1, p. 29–33, A. B. Zakrzewski, *Sejmiki Wielkiego Księstwa Litewskiego XVI–XVIII w. Ustrój i funkcjonowanie: sejmik trocki*, Warszawa, 2000, p. 170–177). XVIII a. antrojoje pusėje deputatams dažniausiai buvo priekaištaujama dėl sprendimo už akių, sėslumo reikalavimo pažeidimo, pareigų derinimo su kita (advokato, pasiuntinio) veikla bei kaltinama kriminaliniais nusikaltimais (žr. LVIA, f. SA, b. 666, l. 1v; b. 672, l. 2; b. 673, l. 1; b. 674, l. 6v; b. 675, l. 1–v; b. 688, l. 1–2; b. 694, l. 2v; b. 704, l. 1–2; b. 719, l. 1–v).

43. Tribunolinio seimelio eigą yra aptaręs R. Jurgaitis (žr. R. Jurgaitis, „1706 m. vasario 6–10 d. Rečicos elektinis-tribunolinis seimelis: Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo deputatų rinkimo procedūra“, *Istorija*, 2002, nr. 53, p. 52–58). Smulkiau apie reikalavimus seimeliui žr. A. B. Zakrzewski, *op. cit.*, p. 23–131.

44. 1791 m. Tribunolas sprendė skilusių Ukmergės seimelių klausimą. Teisėtu buvo pripažintas seimelis, kuriam vadovavęs Ukmergės maršalka Ignatas Koscialkovskis akivaizdžiai pažeidė įstatymus: kvietė balsuoti už deputatus remdamasis ne lietuviškuoju, o lenkiškuoju įstatymu, balsų skaičiavimą perdavė rotmistrams, o ne pavieto pareigūnams, trukdė rinkti parašus bei juos klastojo, nors ir taip jų surinko mažiau nei opozicinis seimelis (plg. LVIA, f. SA, b. 727, 1v–2v: „Usprawiedliwienie sejmików deputackich p(owia)tu wiłkom(irskiego) pod prezydencyją j(aśnie) w(ielmożnego) j(egomości) pana Ignacego Morykonięgo, starosty sądowego tegoż p(owia)tu, kawalera ord(era) ś. Stanisława odprawionych [1791]“, 18 l.).

45. Dar 1786 m. Varšuvos Seime Kauno pasiuntiniai savo teikiamame projekte siūlė teisėtais pripažinti tuos seimelius, kurie vyks įprastoje vietoje ir bus vadovaujami vyriausiojo pavieto pareigūno (žr. R. Jurgaitis, *Vilniaus seimelio veikla 1717–1795 m. Daktaro disertacija*, Kaunas, 2007, p. 48–49). 1793 m. Gardino Seime vėl kalbėta tik apie asmeninę teisėjo apkaltinimo galimybę (žr. VL, t. 10, Poznań, 1952, p. 273).

Tikimės, kad toliau publikuojamas tekstas paskatins domėtis skilusių seimelių, taip pat Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sudarymo ir veiklos praktika. Jis parengtas vadovaujantis Lenkijos mokslų akademijos XVI–XIX a. šaltinių skelbimo instrukcija⁴⁶. Originalus tekstas saugomas LVIA, aštunto fondo antro apyrašo byloje nr. 47, kuri šiuo metu yra mikrofilmuota. Jis surašytas dviejuose lapuose iš abiejų pusių smulkiu šriftu, yra iš dalies defektuotas – abiejų lapų dešinės pusės kraštai nuplėšti, juose buvęs tekstas atkuriamas laužtiniuose skliaustuose, o santrumpos išskleidžiamos lenktiniuose skliaustuose. Paaiškinimuose pateikiamos nuorodos į cituojamus įstatymus ir aplinkybes.

PRIEDAS

Be vietos ir datos [1779 m. pirmoji pusė]

Anoniminio teisininko samprotavimai dėl skilusių tribunolinių seimelių problemos sprendimo

Ratiocinium względem kwestyi, jeżeli deputaci kadencyi wileńskiej mają należeć do rezolwowania rugów, czyli nie? Jeśli one elekcyją marszałka, albo je taż elekcyją uprzedzać powinna?

Ważność elekcyi marszałka trybunalnego że zalega od ważności kressek, też elekcyją składających, to jest jasna prawda.

Że ważność kressek deputackich od ważności sejmików pochodzi – znowu prawda najpewniejsza.

Dopieroż, jak ważność kressek elekcyją marszałka składających jest materią rugów, tak rozeznanie ważności kressek do elekcyi marszałka sposobiących się, też elekcyją, jako pierwsza materia rugów, uprzedzać powinno.

Że zaś podwójne sejmiki i okazywanie się więcej deputatów, niżeli zwyczajny a prawe[m] zamierzony Prowincyi Litewskiej komplet⁴⁷, między jednym a drugim obraniem, czyni swą przelicznością niepewność, który z nich ważnie do kreskowania na marszałka ma przyst[ą]pić? Więc definicyja o podwójnych sejmikach koniecznie wyciąga rezolucyi poprzedzającej elekcyją marszałka. Bo według kon(stytucyi) 1726 roku⁴⁸ przymiot i własność rugów jest *antedeced[en]ter* przed elekcyją marszałka na rezolwowanie przypadków naprzeciw deputatom czynion[ych], kto z nich miał ważnie przystąpić do wotowania na marszałka.

46. *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, Wrocław, 1953.

47. Žr. 23 paaiškinimą.

48. VL, t. 6, p. 240: „Rugi przy przysięgach deputackich“.

Przed kons(tytucją) 1764 roku⁴⁹ że ważność elekcyi sejmikowych względem deputatów przy [ju]ramentach deputackich⁵⁰, według kon(stytucyi) 1726 (roku), było obiektem rugów – tę prawdę i prawo, i [do]świadczenie, i powszechna *in publico* wiadomość przeświadcza.

Teraz zaś, gdy przysięga deputatów przez kon(stytucyję) 1766 (roku)⁵¹ z miejsca inchoacyi Trybunału przeniesiona na miejsce województw i powiatów, gdzie się sejmiki odprawują i gdy [na]ówczas, w nieprzewidzianych rugów przypadkach, nie zaszło na nie prawo, pozostało d[a]wniejsze o rugach, i do którego też konsty(tucyja) 1764 roku odwołuje się.

Przeto, kiedy podwójne, materią rugów znaczące, sejmiki dają obiekt rozważenia, k[to] z dwojga deputatów legalnie na marszałka wotować może, sama natura rzeczy przy praw[ie] i doświadczeniu dyktuje, że na rugach podwójne sejmiki *antedenter* przed elekcją marsz[alka] przez obudwóch kadencyi deputatów rozeznawane i definiowane być powinny.

A jeżeli zdarzały przed tym przypadki w niektórych częściach pozostające się od rezolucyi [ru]gów, których po nią odsyłano pod łaskę, te kwestyje pochodziły *ex sola suspicione* juramentów, z kondemnat prawnych, po dylacyjach, a rezolucyi sądowej, urzędowi naówczas słuchającemu, przysiędz niedozwolonej wyciągających.

Wszakże i dopiero naturę sądowości znaczące, a z przywatnych przeciwko osobom opozycyi wynikłe obiektyje, jako to procedera *ex liquido debito, condemnati, obiectia criminis i possessionis* nie według prawa, rezolwują się po ufundowanym Trybunale, co się o materyi podwójności sejmików wyraźnie, do rezolucyi rugów ściągającej się, rozumieć nie może.

A jako przed tym pryncypalnym i najistotniejszym był ułatwieniem rugów wykonany jurament, znaczący już niekwestiowany sejmik, tak gdy teraz, po odbyciu onych, wyradza się kwestyja z podwójności sejmikowania, zajmuje równie pierwszy plac rozeznanie tej kwestyi przed elekcją marszałka, jako przed tym wysłuchanie juramentu oną uprzedzała.

[l. iv] Wszakże nie mają miejsca *in judiciariis* wileńscy w Grodnie, jak grodzieńscy w Wilnie, bo prawo przywiązaną ich deputacją do kadencyi określiło, z którego moc mają do fundowania Trybunału. Kwestyja zatem, z fundowania Trybunału wynikające, podpadają rezolucyi rugowej, ale nie judicialnej, a ta obrządkiem sądowym nie może być odbywaną, kiedy ci deputaci do fundowania Trybunału należą, którzy sędzić w nim nie mogą. A stąd jaśnie okazuje się, że i kadencyjni deputaci należą do rezolucyi rugów, jaką kwestyją czyli materią fun-

49. VL, t. 7, p. 170–172: „Sejmiki elekcyjne, deputackie i ziemskie“.

50. Tribunolo teisėjų priesaikos tekstą žr. VL, t. 6, p. 240–241: „O juramentach deputackich“.

51. Regis, autorius šioje vietoje suklydo, nes 1766 m. ordinariniame Varšuvos Seime nebuvo priimta įstatymo, numatančio priesaikas seimeliuose (plg. VL, t. 7, p. 192–244). Čia turimas omenyje 1764 m. reikalavimas (žr. VL, t. 7, p. 171).

dowania Trybunału znaczących, i że *non ex facultate* sążdenia, lecz *ex concessu* fundowania Trybunału moc do tego wszystkiego mają, cokolwiek istotę i obrządek onego znaczy, a to oboje w rezolucyi rugów i w elekcyi marszałka nierozdzielnie zawiera się.

Prawo po obraniu marszałka naznaczyło ekskluzyjną deputatów wileńskich od dalszego zasiadania na kadencyi grodzieńskiej, nieprzewidując o juramentach deputackich materii rugów z podwójności sejmików teraz wynikłej, ale gdy też prawo do fundowania Trybunału ich przypuściło, nie ekskludowało od tego, co fundowanie Trybunału, i co się w rugach i elekcyi marszałka znaczy, a przynajmniej gdyby ich przeciw równości prerogatywy chciało mieć ekskludowanych, wyraźnym zataowaniem uczestnictwa równej prerogatywy musiałoby ich rozłączyć.

Gdy zatem nie masz prawa takowego, które by przeciw zachowaniu równej prerogatywy deputatów obukadencyjnym cokolwiek przeciwnego stanowiło, a gdy z preferencyi jednych nad drugich praw kardynalnych *de coaequatione praerogativarum* nadweryżenie znaczy się, więc trzeba przestać na prawie i naturalnej opinii do fundowania Trybunału, obukadencyjnych deputatów uspakajających, a w fundowaniu Trybunału trzeba skład obudwóch materii dozierać, to jest elekcyją marszałka, jak równie odbycie rugów, bez których obojga nie masz Trybunału ufundowania, a przed którym nieotwarty jeszcze plac do ekskluzyi z podwójnego sejmikowania deputatów.

Wniosek zatem z prawa, występ deputatów drugiej kadencyi po elekcyi marszałka naznaczającego, który jeśli mają po elekcyi dopełnić *antecedenter*, powinni rezolwować rugi, gdyż i po elekcyi marszałka oddalić się z Trybunału, i należeć i do rugów, za obranie jego przesuniętych, jest to *contradictarium* i wtenczas chyba indyferentną została kwestyja, czy elekcyja marszałka rugi albo one elekcyją (uprzedać) powinne? Gdyby deputaci obu kadencyi należący do fundowania Trybunału, a zatem do rezolucyi rugów, po uprzedzonej one elekcyi marszałka, razem *etiam* z marszałkiem i z deputatami kadencyi grodzieńskiej w zasiadaniu upewnionemi byli.

A jeszczeby od rezolucyi rugów zawisające deputaci mieli pretensyją o ubliżenie sobie elekcyi marszałka, znając naturalny porządek fundowania Trybunału, iż pierwej deputaci wszystkich województw i po(wia)tów, równie prawo do obrania marszałka mający, powinni zadeklerowanemi być w kole trybunalnemi prawemi deputatami, a po tym marszałka obierać, ale gdy obranie [l. 2] marszałka trybunalnemu nie ma przywiązania do dnia jednego, jakie [ma] dla marszałka sejmowego, a przecie(ż) i na ostatnim sejmie⁵² rugi elekcyją marszałka sejmowego poprzedzały.

52. Źr. W. Filipczak, *Sejm 1778 r.*, p. 151–153.

Jeśliby więc z prawa nie przyznać pierwszość rugów, czyli nad nie elekcyją marszałka preferującego, przykład z rugów sejmikowych może być regułą Trybunałowi, w którym zamierzający ekskluzują deputatów dalsi są swym sentymentem od aprobacy publicznej jak ci, którzy na fundamencie równości prerogatyw wymierzone do prawego celu, gruntują swe zdania.

I gdyby się zdarzyła kwestyja przeciw kandydatowi do laski, prócz którego, gdyby się nie znajdowali w kole, ani żądający tej funkcji, ani do niej żądani, można by nie dozwalając miejsca zgola żadnym wniesieniom przed elekcyją marszałka, tym samy(m) usunąć jednego do laski kandydata.

Na przykład, gdyby kto jaśnie w(ielmożnemu) pisarzowi w(ielkiemu) lit(ewskiem)u, idącemu teraz do [laski], ten krok zatamował konstytucją 1678 (roku)⁵³, w te piszącą słowa: „poseł deputatem [aż] po sejmiku relacionis tak w Koronie jako i Ks(ięstwie) Lit(ewskim) obrany być nie ma“ *et c(aetera)*.

A można by wstrzymać rozwiązanie kwestyi, niedozwalając żadnej z nich placu przed elekcyją marszałka, więc tym samym, jeżeli teraz nazbyt w[zgłę]dne są do ufundowania Trybunału od powszechności influencyje, kiedyż[ol]wiek wypłyną w obiekcyjach umyślnie przeciw kandy(da)towi wyszukany[ch]. Zarzut zatym słaby, równie jak ważny, jeżeliby przez swe rezolucyi rugów znaczenie przed elekcyją marszałka solwowany być nie miał, byłby kiedyż[kol]wiek i nieraz zażytym pretekstem na ekskluzują kandydata do laski, a tym sprawiłby *in existentiam* Trybunału.

Skutek zatym nie może poprzedzać przyczyny i w naturalnym my[śli] porządku jest pierwszym obiektem kwestyja względem postanowienia elek[to]rów, niżeli przez nich ustanowienia elekta.

Nadto może płodny czas w przemysły wyrodzić w porządku fundowania się Trybunałów częste, a przynajmniej każdych intrygowane niedochodzeni[e] Trybunałów. A to tym sposobem: znajdują się sześć tylko sejmików odeszłych regularnych, inne wszystkie będą podwójnemi skażone elekcyjami. Z takowych sześciu regularnych sejmików zasiedliby ku obraniu spomiędzy siebie marszałka dwunastu deputatów, a skoro skończyliby elekcyją sześciu deputatów wedle (konstytucyi) usunęliby się na wileńską kadencyją deputowani, obrany zaś marszałek i pięciu z nim deputaci na kadencyją grodzieńską obrani, zostaliby się bez kompletu, a bez niego nie będąc sądem nie mogliby też rezolwować względem podwójnych sejmików kwestyi. Trybunał więc spełznąć musiałby na niczym, a zatym choć mały zda się czynić obiekt kwestyja – czyli deputaci wileńcy mają należeć do rozeznania ważności między [l. 2v] podwójnemi sejmikami – jednak tak jest złączono z publicznym sprawiedliwości i spokojności krajowej interesem, że one nie będąc apro-

53. 1678 m. ordinarinio Seimo Gardine įstatymas (žr. VL, t. 5, p. 271: „O deputatach trybunalskich, posłach ziemskich i wojskowych obudwóch narodów, eksplikacyja“).

bowane, iż deputaci wileńscy mają należeć do rezolwowania rugów, zostawiłaby Trybunały nie zawsze w pewności dochodzenia swojego.

Co najjaśniej probuje, który sentyment na mocniejszym gruncie sprawiedliwości i praw, z przezorem konsekwencyi, jest fundowany.

THE PROBLEM OF DUPLICATION OF THE TRIBUNAL DIETINES AND THEIR RESOLUTIONS IN 1779

Adam Stankevič

Summary

This is a publication of a text by an unknown Lithuanian lawyer in which he dealt with a legal problem that arose in the wake of the 1764 court reform: who and when did have the right to solve the issue of duplication of the Tribunal dietines. The author of the text tried to justify the action of Anthony Tyzenhauz, the grand treasurer of Lithuania, who brought for the opening of the supreme Tribunal in 1779 the judges from Vilnius and Gardinas court sessions, and with the help of their votes removed some of his opponents.